

INTERNET I EVANGELIZACIJA – IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

Jure Strujić

Sveučilište u Splitu
Katolički bogoslovni fakultet
jstrujic@kbfs-st.hr

UDK: 2-766:004.738.5]:304.444
Pregledni znanstveni rad
Rad zaprimljen 05/2017.

Sažetak

U članku se na temelju uvida u nastanak nove kulture, koja kao svoju temeljnu odrednicu ima internet i virtualne društvene mreže, upućuje na nove komunikacijske alate koji proširuju mogućnosti evangelizacijskog djelovanja, što pred Crkvu postavlja značajne izazove. Crkva je pozvana da nove komunikacijske mogućnosti, a posebno nove društvene servise koristi ne samo kao evangelizacijsku oglasnu ploču nego kao izazov da "digitalni kontinent" obogati evanđeljem, koristeći dinamičnost dvosmjerne komunikacije koja valorizira govor i slušanje, argumente i svjedočanstvo kršćanskoga digitalnog profila. Mnogobrojni su mrežni servisi putem kojih se ovo može ostvariti, ponajprije Facebook, YouTube, Blog servisi, Instagram, Twitter, te aktivno korištenje sve brojnijih aplikacija za mobilne uređaje, za što su u radu pruženi i konkretni primjeri. Sve te nove mogućnosti, međutim, također otvaraju moralna i etička pitanja na koja se od Crkve očekuje jasan odgovor. U završnom dijelu rada predložene su praktične mogućnosti evangelizacije korištenjem suvremenih medija i društvenih mreža te se predlažu načini na koje bi se suvremeni mediji mogli još bolje iskoristiti u novoj evangelizaciji.

Ključne riječi: Crkva, evangelizacija, internet, društvene mreže, mobilne aplikacije

UVOD

Zahvaljujući internetu mediji su proželi sve pore svakodnevnog života te ih se više ne koristi samo usputno i povremeno. Nadržali su granice sredstava za informiranje te su se infiltrirali u prostor zabave, odmora, učenja, druženja, posla i odgoja. Mediji stvaraju nove potrebe, stil života i oblikuju novu kulturu. Ove promjene,

kako ističe dokument *Crkva internet*, “ne zadiru samo u oblik na koji osobe međusobno komuniciraju već i u način na koji tumače vlastiti život” te su, kako ističe Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, važni “kulturalni čimbenici koji igraju određenu ulogu u ovoj povijesti”.¹ Internet, koji svoj brzi razvoj ostvaruje u zadnja dva desetljeća, otvorio je nove, dotada neslućene obzore novih oblika komunikacije i postao temeljem razvoja nove kulture koja kao svoju bitnu odrednicu ima svakodnevnu uronjenost u komunikacijski prostor.

Statistika koju svake godine objavljuje *internet WorldStat* pokazuje da u svijetu 25. ožujka 2017. ima 3.731.973.323 surfera (porast od 933,8 % u odnosu na 2000. godinu).² Oko 49,6 % svjetske populacije danas korisnici su interneta, dok je 1995. godine korisnika interneta bilo manje od 1 %. Nedavni podaci za Hrvatsku pokazuju da ima 3.133.485 korisnika interneta, što je više od 74 % populacije.³

Suvremeni mediji zahvaljujući internetu postaju prostor u kojem se odvija svakodnevni život mnoštva ljudi te se stoga s pravom može govoriti o postojanju sedmog kontinenta.⁴ Promjene koje je internet unio u svijet mogu se usporediti s promjenama koje je donio Gutenbergov izum tiska. Internet dovodi do revidiranja značenja kategorija kao što su osobnost, identitet, društvo, vrijeme, odnosi, kultura, etika, sloboda, zabava, društvena prisutnost, prostor i komuniciranje. Tehnički napredak nije samo omogućio savršeni oblik komuniciranja kroz ujedinjavanje različitih medija nego je ovaj napredak rezultirao nastankom nove kulture te novih načina izričaja, učenja, solidarnosti i povezanosti. To uočava i Crkva kada progovara o nastalim promjenama: “Prevrat koji se danas zbiva na području društvenoga priopćavanja pretpostavlja nešto više od čisto tehničke revolucije; pretpostavlja, naime, temeljnu preobrazbu elemenata kojima čovjek obuhvaća svijet koji ga okružuje, kojima provjerava svoje zapažanje te mu nalazi izraz.”⁵

¹ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkveni dokumenti o Internetu – Etika na Internetu, Crkva i Internet*, IKA, Zagreb, 2003., *Crkva i Internet*, br. 2

² Usp. <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>

³ Usp. <http://www.internetworldstats.com/stats4.htm>

⁴ Usp. Benedikt XVI., *Nove tehnologije, novi odnosi. Promicati kulturu poštivanja, dijaloga i prijateljstva*, Poruka pape Benedikta XVI. za 43. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2009.), IKA, 04. ožujka 2009., br. 9, str. 26-27, dalje: Poruka 2009.

⁵ Papinski savjet za sredstva javnog priopćavanja, *Aetatis novae - Nadolaskom novog doba. Pastoralna uputa o društvenoj komunikaciji dvadeset godina nakon Communio et progressio*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1992., br. 4, dalje: AN.

1. IZAZOVI NOVIH PUTOVA

Promjene koje je internet sa sobom donio, kao što su novi oblici društvenosti, novi načini učenja, odmora, odgoja i zabave, značajno su utjecale i na religiozno područje. Ističući važnost interneta, papa Benedikt XVI. naglašava kako se sve moderne tehnologije “moraju staviti u službu cjelovitog dobra osobe i čitavoga čovječanstva”,⁶ dok papa Franjo u razvoju komunikacijskih tehnika vidi “velik i uzbudljiv izazov, koji zahtijeva svježije snage i novu imaginaciju za prenošenje Božje ljepote drugima”.⁷ Razvojem interneta otvaraju se novi putovi i načini komuniciranja, što postaje izazov za Crkvu. Internet uklanja autoritarno središte te potiče argumentirani razgovor ravnopravnih sugovornika u kojemu su prihvaćanje drugačijega i snaga argumenta temelj komunikacije.

Te promjene potiču Crkvu i na ozbiljnije teološko promišljanje. Papa Benedikt XVI. ističe kako su noviji oblici intenzivnije i naprednije komunikacije plod “želje za saobraćajem i prijateljstvom koja je utkana u samu našu ljudsku narav” te je treba razumjeti kao “odraz našeg dioništva u komunikacijskoj i ujedinjujućoj ljubavi Boga, koji od čitava čovječanstva želi učiniti jednu obitelj”. Kroz komuniciranje “odgovaramo na Božji poziv - poziv koji je utisnut u našu narav bića stvorenih na sliku i priliku Boga, Boga komunikacije i zajedništva”.⁸ U razmišljanjima o povezanosti teologije i *cyber* prostora prepoznata je ideja *noosphere*, o kojoj kao točki Omega i konačnom dovršenju ljudske povijesti progovara Pierre Teilhard de Chardin.⁹ Komunikacija je u suvremeno doba poprimila obrise nove religije, s kodeksom ponašanja, snagom utjecaja te karakteristikama koje poprimaju religiozne oznake djelujući kao *fascinosum* i *tremendum*.¹⁰ Karakteristike mrežnog prostora koji osluškuje, sve prati, čuje i vidi lako bi se mogle prisposodobiti ideji Boga, te bi se kroz to moglo govoriti o novonastalom diviniziranju mreže.¹¹

⁶ Benedikt XVI., *Istina, navještaj i autentičnost života u digitalnom dobu*, Poruka pape Benedikta XVI. za 45. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2011.), IKA, 16. veljače 2011., br. 7, str. 30-31; dalje: Poruka 2011.

⁷ Papa Franjo, *Komunikacija u službi istinske kulture susreta*, Poruka pape Franje za 48. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2014.), IKA, 26. veljače 2014., br. 8, str. 29-30, dalje: Poruka 2014.

⁸ Poruka 2009.

⁹ Usp. Antonio Spadaro, *Cyberteologia, Credere oggi*, 31 (2011.) 3 (183), 52.

¹⁰ Usp. Klaus Müller, *Virtualizacija stvarnosti, Communio*, 36 (2010.) 107, str. 108.

¹¹ Usp. Usp. Franz Böhmsch, *Božje slike u digitalnoj noosferi. Religiozni govor interneta, Svesci (Communio)*, 103-104, (2001.) 97.

Crkveno učiteljstvo već dulje vrijeme govori o korištenju interneta u evangelizacijskom poslanju Crkve, o evangelizaciji novoga digitalnog kontinenta kao i o poteškoćama, opasnostima i rizicima koje internet unosi u svakodnevni život ljudi. Dva dokumenta Papinskog vijeća za sredstva društvenih komunikacija iz 2002. godine, *Etika na Internetu* te *Crkva i Internet* ističu važnost novog sredstva u evangelizacijskom poslanju Crkve te upućuju na moralna načela vezana uz korištenje interneta. Spomenimo i apostolsko pismo Ivana Pavla II. *Brzi razvoj* (2005.), pastoralne smjernice Hrvatske biskupske konferencije *Crkva i mediji* (2006.) te papinske Poruke za svjetski dan društvenih komunikacija u prošlim pola stoljeća. Ovoj su temi posebno posvećene dvije poruke pape Ivana Pavla II.: *Propovijedajte po krovovima: Evandjelje u dobu globalne komunikacije* (2001.) te *Internet: novi forum za navještaj evandjelja* (2002.). Papa Benedikt XVI. svoju Poruku za svjetski dan društvenih komunikacija godine 2010. naslovljava *Svećenik i pastoral u digitalnom svijetu: novi mediji u službi Riječi*, dok Poruka za 2011. godinu glasi: *Istina, navještaj i autentičnost života u digitalnom dobu*. Godine 2013. pak tema su: *Društvene mreže: vrata istine i vjere; novi prostori evangelizacije*.

Govoreći o korištenju interneta u evangelizaciji, a moglo bi se također reći i o evangelizaciji interneta, važno je istaknuti tri temeljna načela koja spominje Ivan Pavao II.: *formaciju, sudjelovanje, dijalog*.¹² *Okvire novih mogućnosti jasno ocrta dokument Papinskog vijeća za društvena obavijesna sredstva*: "Internet je važan za mnoge aktivnosti i programe Crkve, poput evangelizacije, uključujući reevangelizaciju i novu evangelizaciju te tradicionalno misijsko djelovanje *ad gentes*, kateheza i ostalih vrsta odgoja, vijesti i informacija, apologetike, vlasti i upravljanja te nekih oblika duhovnog i pastoralnog vodstva".¹³

Za korištenje novih medija u evangelizaciji važno je uočiti njihove karakteristike, a to su: dinamičnost, brzina, dvosmjernost, interaktivnost i novi oblici društvenosti. Aktivna prisutnost u *web* prostoru nužna je za ostvarenje poslanja Crkve i suvremeni navještaj evanđeoske poruke spasenja, evangelizaciju kulture i inkulturaciju vjere.¹⁴ U ostvarenju ovoga zadatka Crkva je pozvana na "neku vrstu pastoralnoga i kulturalnoga preispitivanja, kako bi bila u stanju na odgovarajući se način suočiti s povijesnim promjenama u koji-

¹² Usp. Ivan Pavao II., *Brzi razvoj: apostolsko pismo Svetoga oca Ivana Pavla II. odgovornima za društvenu komunikaciju*, IKA, Zagreb, 2005., br. 11, dalje: BR.

¹³ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 5.

¹⁴ Usp. Papinsko vijeće za kulturu, *Promicati pastoral kulture*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999., br. 2-6.

ma živimo”.¹⁵ Ova zadaća jest izazov, ali istodobno i bogodana prilika da se autentična i uvijek svježja snaga Evanđelja prenese i u novonastalu epohu interneta. Prihvaćanje specifičnosti i bogatstva nove kulture te iznalaženje novih oblika navještaja u posve drugačijem okruženju zahtijeva hrabrost mijenjanja tradicionalnih matrica evangelizacije, pastoralnih pristupa, izričaja te poznavanje snage i slabosti novih medija bez razvodnjavanja autentičnosti i snage evanđeoske poruke. Ova bi se zadaća po težini i zahtjevnosti mogla usporediti s inkulturacijom Evanđelja u grčku i rimsku kulturu na počecima kršćanstva.¹⁶ Ovaj iskorak zahtijeva i određenu hrabrost te prihvaćanje medija ne samo kao sredstava putem kojih će se lakše proširiti evanđeoska poruka “sve do kraja zemlje” (Dj 1,8) nego i mogućnost da sama “poruka bude ugrađena u tu ‘novu kulturu’ koju stvara suvremeno komuniciranje”,¹⁷ i to “novim jezikom, novim tehnikama i novim psihološkim stavovima”.¹⁸ Ivan Pavao II. naglašava kako “povijest evangelizacije nije samo pitanje zemljopisnog širenja, jer je Crkva također morala prijeći mnoge kulturne pragove, od kojih je svaki iziskivao novu snagu i domišljatost u naviještanju evanđelja Isusa Krista”.¹⁹

2. OTVARANJE NOVIH MOGUĆNOSTI

Promjene koje je u internet unio *web 2.0* tiču se i stila komuniciranja u kojemu su sudionici procesa ujedno primatelji i pošiljatelji sadržaja, te se rasplinjuje stara razlika između priopćavatelja i primatelja.²⁰ Povećale su se mogućnosti reakcije, odgovora, sučeljavanja, diskusije i razmjene. Nažalost unutar Crkve mnogi još uvijek koriste internet samo kao izvor informacija o crkvenom životu, a manje kao prigodu dinamičnog dijaloškog susreta sa suvremeni-

¹⁵ BR, br. 8.

¹⁶ Usp. Hrvatska biskupska konferencija, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećeg tisućljeća*, Glas Koncila, Zagreb, 2002., br. 36.

¹⁷ Ivan Pavao II, *Redemptoris missio (Misija Krista Otkupitelja)*, Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., br. 37, dalje: RM.

¹⁸ RM, br. 37.

¹⁹ Ivan Pavao II., *Internet: novi forum za naviještanje evanđelja*, Poruka pape Ivana Pavla II. za 36. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2002.), IKA, 10. travnja 2002., br. 15, str. 32-33, br. 1, dalje: Poruka 2002.

²⁰ Usp. Papinsko vijeće za sredstva društvenoga priopćivanja, *Communio et progressio (Zajedništvo i napredak)*, Pastoralni napatuk o sredstvima društvenog priopćivanja, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1971., br. 15, dalje: CP.

cima.²¹ Dvosmjerna komunikacija u susretu Crkve i svijeta nužna je za *posadašnjenje* Crkve,²² otvara nove mogućnosti povezivanja te postaje “put kako da se konkretno ostvari zajedništvo u Crkvi”.²³

Stoga je važno istaknuti iskorak Crkve u taj “novi forum”, u otvorenoj i argumentiranoj raspravi, što uključuje dvosmjernost komunikacije i sposobnost “slušanja”, a ne samo poučavanja, te iznošenja argumenta koji obrazlažu životnu snagu istina kršćanske vjere. Naravno, ne smije se zaboraviti da Crkva u prilagodbi novim oblicima komuniciranja treba više transparentnosti, otvorenosti, spremnosti slušanja i dijaloga, te uvažavanja različitih mišljenja, ali nikada ne zaboravljajući da je izvor i središte njezina navještaja evanđeoska poruka koja nadilazi okvire ljudske mudrosti.

Razvojem interneta dolazi do novih oblika društvenosti. Društvene mreže postale su životni prostor u kojem se događaju odnosi, susreti, virtualna prijateljstva te dinamična komunikacija sa sučeljavanjem stavova i ideja. Razvoj novih oblika društvenosti uvelike je pridonio gubitku vertikalnosti i autoriteta te komunikaciju sveo na horizontalnu razinu u kojoj slabi snaga unaprijed definiranih stavova ili ideja. Ovaj oblik komunikacije bez središta i autoriteta posebno je blizak mladim naraštajima. To Crkva uviđa te se posebno obraća mladima kao “digitalnoj generaciji”, kako ih naziva papa Benedikt XVI.²⁴

Mogućnosti koje društvene mreže pružaju za evangelizacijsko djelovanje brojne su i raznolike. Putem društvenih mreža mogu se posredovati kršćanska iskustva, meditacija i molitve, poticati na veću međusobnu povezanost kršćana te, kako ističe Benedikt XVI., “dijeliti duhovna i liturgijska bogatstva”, putem zrelog i otvorenog dijaloga s drugima “potvrditi važnost i mjesto religije u javnoj i društvenoj debati”, te tako pokazati jasnoću i svjedočansku snagu *katoličkog digitalnog profila*.²⁵ O tome posebno progovara u dvije poruke u prigodi Svjetskog dana društvenih komunikacija: poruka za 2011.

²¹ Usp. Jerko Valković, *Internet – izazovi i mogućnosti za pastoralno djelovanje*, u: Franjo Emanuel Hoško, (ur.), *Zbornik Milana Šimunovića. Djelatna Crkva: u prigodi 65. obljetnice života*, Kršćanska sadašnjost, Teologija u Rijeci, Zagreb, Rijeka, 2008., 185.

²² Potrebu dijaloga unutar Crkve ističe i Zakonik kanonskog prava ističući pravo vjernika da i sami crkvenom vodstvu očituju svoje želje i potrebe te potrebu dijaloga unutar Crkve (Kanon 212, 2 i 212, 3).

²³ AN, br. 10.

²⁴ Poruka 2009.

²⁵ Usp. Benedikt XVI., *Društvene mreže: vrata istine i vjere; novi prostori evangelizacije*, Poruka pape Benedikta XVI. za 47. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2013.), IKA, 20. veljače 2013., br. 8, str. 25-30, dalje: Poruka 2013.

godinu, pod naslovom *Istina, navještaj i autentičnost života u digitalnom dobu*, poziva na svjedočenje evanđelja unutar digitalnog svijeta,²⁶ dok poruka za 2013. godinu nosi naslov *Društvene mreže: vrata istine i vjere; novi prostori evangelizacije*.²⁷ Papa ističe kako je u suvremenom dobu digitalni prostor društvenih mreža mnogim ljudima jedino mjesto na kojem se mogu susresti s porukom Evanđelja te upozorava da “ako se Radosnu vijest ne pronosi također digitalnim svijetom, ona može biti odsutna u iskustvu mnogih kojima je taj egzistencijalni prostor važan”.²⁸

Stoga Crkva, prihvaćajući korištenje društvenih mreža u evangelizacijskom poslanju, treba prihvatiti novu metodu navještaja, koja značajnije uključuje argumente, razgovor, uvažavanje i slušanje. Napuštanje starih načina posredovanja istina i ideja u kojem je postojao neupitni autoritet ponekad je bolan iskorak koji nužno valja napraviti. Benedikt XVI. novu komunikaciju unutar društvenih mreža naziva “oblikom dijeljenja” preko kojega se ostvaruju oblici “dijaloga, razmjene, zajedništva i stvaranja pozitivnih odnosa”²⁹, u kojoj ljudi “dijele same sebe, svoj pogled na svijet, svoje nade, svoje ideale”³⁰ te kroz stvaranje “javnog digitalnog foruma” ostvaruju svjedočanstvo “vlastite vjerodostojnosti” i autentičnosti “digitalnog profila”.³¹ Putem svojeg digitalnog profila na javnoj pozornici svijeta, *forumu* koji je postao zajedničko boravište i susretište mnogih ljudi, vjernici mogu pružiti dragocjeni doprinos otvaranju novih evangelizacijskih putova te oplemeniti internetski prostor kršćanskim svjedočanstvom i tako “spriječiti da se *web* pretvori u sredstvo koje depersonalizira osobe, nastoji manipulirati njihovim emocijama ili omogućuje onima koji u rukama imaju moć da monopolizira tuđa mišljenja”,³² te oplemeniti *web* prostor unoseći u njega kršćanske vrijednosti. U tom novom obliku svjedočenja svi članovi Crkve trebali bi aktivno i radosno sudjelovati.

Govoreći o *kršćanskom digitalnom profilu* Benedikt XVI. ističe da unutar mreže nije dovoljno “unositi izričito vjerske sadržaje na razne medijske platforme, već također svjedočiti dosljedno, u vlas-

²⁶ Poruka 2011.

²⁷ Poruka 2013.

²⁸ Isto.

²⁹ Poruka 2011.

³⁰ Benedikt XVI., *Šutnja i Riječ: put evangelizacije*, Poruka pape Benedikta XVI. za 46. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2012.), IKA, 08. veljače 2012., br. 6, str. 25-26, dalje: Poruka 2012.

³¹ Usp. Poruka 2011.

³² Poruka 2011.

titom digitalnom profilu i načinu komuniciranja, opredjeljenja, prioritete, prosudbe koji su duboko povezani s evanđeljem, i onda kada se o njemu ne govori na izričit način”.³³ Papa Franjo, potičući da se “ne plašimo postati građani digitalnog svijeta”, naglašava kako se putem vjerodostojnosti komunikatora i svjedočenjem putem internetske mreže može “doprijeti do periferija ljudske egzistencije”,³⁴ te kroz svjedočenja, rasprave, iznošenje i obrazlaganje vlastitih stavova učvršćivati međusobno zajedništvo u “novoj agori”.³⁵

3. CRKVA I INTERNET

Crkva je od početka nastanka interneta spremno “bacila mreže” u novi digitalni prostor te je putem *weba* željela pokazati svoju prisutnost u svijetu te tako Kristovu poruku prenositi svim ljudima. Crkva je već 1995. godine otvorila službenu *web* stranicu *online* predstavljanjem Papine božićne poruke³⁶ te se tako pokazala vidljivom u prostorima novonastale internetske mreže. Početke crkvene prisutnosti u prostoru *weba* u Hrvatskoj zahvaljujemo pojedincima koji su već 90-ih godina stvarali *web* stranice jednostavnog dizajna, sadržajno skromne, ali pune entuzijazma i želje da hrabro zakorače u svijet interneta. Danas je katoličko *web* okruženje u Hrvatskoj puno bogatije, dizajnerski dorađenije (makar začuđuje skromni i zaostali dizajn Informativne katoličke agencije) te sadržajno bogatije i raznolikije. Zasiurno nedostaje međusobne povezanosti i usklađenosti koja bi *web* prostor Crkve u Hrvata mogla podignuti na kvalitetniju razinu.

Teško je pretendirati na cjelovit prikaz *web* djelovanja Crkve u Hrvata, ali ćemo ipak nabrojiti neke važnije i istaknutije *web* stranice i portale kako bismo stekli barem djelomičnu sliku katoličkog *web* prostora domovinske Crkve. Ističemo službene stranice Hrvatske biskupske konferencije, gotovo svih biskupija u Hrvatskoj, Informativne katoličke agencije, *Glasa Koncila*, teoloških fakulteta, redovničkih zajednica, katoličkih izdavačkih kuća, različitih katoličkih udruga i župnih zajednica.

Uočljivo je bogatstvo mnogih župnih stranica. Informiranje putem *weba* postalo je standard prisutnosti i dostupnosti te duhov-

³³ Isto.

³⁴ Poruka 2014.

³⁵ Poruka 2013.

³⁶ Usp. Imrich Gazda - Albert Kulla, The use of New Media in the Catholic Church, *Informatologija* 46 (2013.) 3, 235.

na oglasna ploča koja dopire do mnogih ljudi. Mnoge *web* stranice dizajnerski su doradene, multimedijalno obogaćene, prilagođene formatima mobilnih uređaja te vizualno i sadržajno privlačne. Sve to otvara mogućnost da se zajedno stvori "religiozna mreža stranica".³⁷

Posebnoj kvaliteti katoličkog prostora na *webu* u Hrvatskoj pridonijelo je nekoliko *web* portala koje je vrijedno spomenuti. Ističemo *Laudato*,³⁸ hrvatski katolički portal koji, kako ističu na svojim stranicama, "okuplja zajednicu čitatelja koji priželjkuju bolji svijet". Ovaj portal omogućuje pristup važnim događajima iz života Crkve putem *online* televizije, nudi *online* vjeronauk, predložak propovijedi, liturgijski vodič, meditativni kutak te mogućnost postavljanja upita svećeniku. Uz to *Laudato* ima i svoj televizijski kanal.³⁹ Ističemo da je u Americi 2013. godine ovaj portal izabran za drugi od pet najzanimljivijih katoličkih portala u svijetu.⁴⁰ Uz ovaj portal spominjemo i *Bitno.net*, koji se profilira kao kulturno-vjerski portal koji je "pokrenut s ciljem da bude svakodnevno internetsko izvorište aktualnih informacija, značajnih tema i zanimljivih priloga za sve one koji žele svratiti pogled na bitno i obogatiti sebe". Portal nastoji obuhvatiti područja vjere, vijesti, kulture, obitelji, teologije i srodnih znanosti te se uz zanimljive priloge, svakodnevno ažuriranje i širinu ponude može smatrati jednim od trenutno najutjecajnijih katoličkih portala. Spominjemo k tome portale koji su vezani uz *Radio Vatikan* na hrvatskom jeziku, *Hrvatski katolički radio*, *Glas Koncila*, *Moj katolički portal*, duhovni portal *Rastimo u vjeri*, portal *Katolik* te portal katoličkih teologa *Vjera i djela*.

Promatrajući *web* prostor Crkve u Hrvatskoj valja istaknuti kako ipak mnoge *web* stranice nisu ažurirane, ne donose svježije informacije te tako postaju tek spomenici dobre ideje koja je izgubila dah. Na to ukazuje provedeno istraživanje o korištenju novih medija u službi evangelizacije i u životu župne zajednice u Zagrebačkoj nadbiskupiji koje pokazuje da od 205 župa Zagrebačke nadbiskupije njih 40 % uopće nije prisutno na internetu. Od 80 župnih *web*

³⁷ Usp. Mario Essert, *Internet u službi Crkve*, u: Đuro Hranić, (ur.), *Vijeće za laike HBK: Mogućnosti organiziranog djelovanja vjernika laika u Hrvatskoj*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2002., 359.

³⁸ www.laudato.hr.

³⁹ U Hrvatskoj se može pratiti putem IPTV i preko operatora MAXtv, B.Net, Vipnet, OptiTV, H1 te Iskon TV.

⁴⁰ Američki portal *About.com* provodi izbor najbolje *web* stranice po kriterijima različitih kategorija. Portal *Laudato.hr* je za 2013. godinu izabran kao drugi od pet najboljih katoličkih portala. (Usp. http://catholicism.about.com/od/Readers-Choice-Awards/ss/2013-About-Catholicism-Readers-Choice-Awards-Finalists_4.htm, 21. lipnja 2014.)

stranica 21 ne sadrži nikakve vijesti, a većina ih se ne ažurira redovno, ili se ažuriraju vrlo rijetko. K tome 65 % stranica ne omogućuje nikakvu interakciju s posjetiteljima. Na društvenoj mreži *Facebook* prisutno je 46 župa, što je oko 20 % od ukupnog broja župa Zagrebačke nadbiskupije.⁴¹

4. EVANGELIZACIJSKI ALATI DRUŠTVENIH MREŽA

Vrijedno je uočiti neke konkretne mogućnosti preko kojih Crkva može korištenjem suvremenih *web* servisa, društvenih mreža i mobilnih aplikacija još djelatnije ostvarivati svoje evangelizacijsko poslanje. Suvremeni komunikacijski servisi, koji su zaživjeli posljednjih godina, te komunikaciji pridodali nove značajke, donijeli su i mnogobrojne mogućnosti za evangelizacijski iskorak korištenjem suvremenih komunikacijskih alata. Spominjemo važnije društvene mrežne servise i njihove mogućnosti koje Crkva može koristiti.

Twitter je mrežni digitalni servis koji omogućuje posredovanje kratkih tekstualnih poruka.⁴² Popularan je zbog svoje jednostavnosti te oslikava i potrebu suvremenog doba za komuniciranjem sa što manje riječi i na što jednostavnije načine. Posebno je prihvaćen među mladima te je stoga i veoma prikladno sredstvo u službi navještaja evanđelja i kršćanskog svjedočenja upravo mlađoj generaciji. Brojne su mogućnosti koje mrežni servis *Twitter* nudi evangelizaciji, osobnom svjedočenju i duhovnim poticajima putem duhovnih misli, biblijskih citata za svaki dan, poziva na zajedničko okupljanje ili karitativnu djelatnost te stvaranje dublje kršćanske međupovezanosti. Značajna i poticajna je Papina prisutnost za *Twitteru*. S korištenjem *Twitter* servisa kao sredstva evangelizacije započeo je papa Benedikt XVI. 2012., kada se slavila Godina vjere, te je u godinu dana imao više od 3 milijuna sljeditelja svoga *Twitter* profila. Ovaj način komuniciranja nastavio je i papa Franjo te je već u prvoj godini njegova pontifikata zabilježeno više od 8,5 milijuna

⁴¹ Usp. Božo Skoko, - Valentina Gusić, Novi mediji u službi evangelizacije i u životu župne zajednice - primjena u župama Zagrebačke nadbiskupije, *Nova prisutnost* 11 (2013.) 2, 193-214; Neven Duvnjak, Načini prezentacije vjerskih zajednica u Hrvatskoj na Internetu: analiza kvalitete mrežnih mjesta, *Crkva u svijetu* 50 (2015.) 1, 57-82.

⁴² *Twitter* je servis digitalnih društvenih mreža koji omogućuje slanje kraćih tekstualnih poruka (do 140 znakova) te je tako postao prihvaćen kao oblik kratkog i jednostavnog blog dnevnika (tzv. *micro-blogging*). *Twitter* je danas treća najveća društvena mreža na svijetu te je postao mrežna alternativa SMS porukama (*Short Message Service*) unutar mobilne telefonije.

pratitelja.⁴³ Papini *tweetovi* pisani su na 9 jezika. Ističemo zanimljiv porast sljeditelja na latinskom i arapskom jeziku. Od početka postojanja Papina *Twittera* ponuđena je i mogućnost postavljanja upita (@askpontifex). Najnovija statistika pokazuje da je broj sljeditelja Papina *Twittera* premašio 30 milijuna.⁴⁴

Na blagdan sv. Josipa 2016. papa Franjo otvorio je i svoj račun na *Instagramu*, mrežnom servisu za dijeljenje slika. Taj korak Papa je nazvao "početkom jednog novog puta" u evangelizaciji.⁴⁵

Facebook kao servis društvenih mreža postao je zacijelo fenomen suvremenog doba, standardom mrežnog komuniciranja te je odraz novih trendova, a samim time i veoma prikladno sredstvo nove evangelizacije. Na primjer, sa 1.800.000 korisnika *Facebook* servisa u Hrvatskoj, što je 40,4 % od ukupnog broja stanovnika,⁴⁶ ovaj servis otvara i raznolike mogućnosti navještaja i svjedočenja pastoralnih djelatnika, ali i zauzetih laika. *Facebook* omogućuje i nove oblike povezivanja članova župne zajednice, informiranja, ponude pastoralno-katehetskih sadržaja te je posebno prikladan mladima.⁴⁷ Ne treba zanemariti evangelizacijske prednosti koje se otvaraju stvaranjem *Facebook* stranica crkvenih institucija, katoličkih udruga, duhovnih zajednica te osobnih profila svećenika i kateheta putem kojih se mogu ostvariti dosad neslućene mogućnosti.

Blog bismo mogli definirati kao virtualnu javnu sferu, način da se putem osobnih dnevnika prezentiraju misli, pogledi, prosudbe ili literarni izričaji. U početku blog je trebao biti "dnevnik na internetu", ali je svojim razvojem, prihvaćenošću, dometima i utjecajem postao ozbiljnim dijelom života digitalne mreže te je tako nastao već prihvaćeni pojam blogosfera.⁴⁸ Evangelizacijsko djelovanje u blo-

⁴³ Usp. <http://twittercounter.com/Pontifex#public-profile-followers> (2. veljače 2016.).

⁴⁴ <http://ilsismografo.blogspot.hr/2016/07/vaticano-giornata-di-record-per-gli.html>

⁴⁵ Usp. http://www.corriere.it/tecnologia/social/16_marzo_19/papa-francesco-instagram-inizio-nuovo-cammino-ec8e8c2e-edc7-11e5-9277-b3acd54d3652.shtml

⁴⁶ Usp. <http://www.internetworldstats.com/europa.htm>

⁴⁷ O mogućnostima korištenja Facebook servisa društvenih mreža u suvremenim oblicima pastora župne zajednice usp. članak: Danijel Labaš - Adolf Polegubić, (ur.), *Mediji i nova evangelizacija*, Zbornik radova, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt am Main, 2012., 59-80.

⁴⁸ Hrvatska blogosfera danas je poprilično sazrela, profilirala se te postala ozbiljnim dijelom internetskog prostora. Broj blogera u Hrvatskoj je teško utvrditi, jer ne postoje alati koji bi to nedvojbeno utvrdili, ali spominje se brojka od preko pola milijuna blogera. (*Jutarnji list* u tekstu "Što vaše dijete piše na blogu" autorice

gosferi ostvaruje se putem kršćanskih društvenih grupa koje zajedničkim nastupom, sadržajem koji je bitno katolički i angažmanom vjernika laika, utječe na društvo.⁴⁹ Na korištenje bloga u evangelizaciji i katehezi potiče i papa Benedikt XVI. u svojoj poruci za 2010. godinu govoreći o pastoralu u digitalnom svijetu. Katolički blog svoj identitet može graditi kroz prepoznatljivost po sadržaju te evangelizacijskom i svjedočkom opredjeljenju.⁵⁰ Na taj način blog dnevnicu postaju konkretan izričaj kršćanskog nastupa u svijetu unutar novog foruma kršćanskog navještaja.⁵¹ O mogućnostima i utjecaju religioznih blogova svjedoče organizirane blogerske zajednice katoličkog identiteta te blogovi bitno teološkog sadržaja, tako da se već može govoriti o *teoblogiji*.⁵²

Servis za dijeljenje video sadržaja *YouTube* u svojih desetak godina postojanja, od 2005., postao je važnim dijelom društvenih mreža, koji zaslužuje ozbiljne analize, jer je zahvaljujući svojoj popularnosti postao uz *Google* druga najveća tražilica na svijetu. Video sadržaji postavljeni na ovaj servis društvenih mreža ne bi smjeli kršiti autorska prava, sadržajem poticati na nasilje ili mržnju te ne smiju biti pornografskog sadržaja. Kršenje pravila može prijaviti svaki korisnik. Upravo zbog jednostavnosti korištenja *You Tube* je postao zanimljiv i utjecajan te je na njemu lako pronaći sadržaje informativne, zabavne, odgojne i znanstvene naravi, uz mnoštvo privatnih video sadržaja koje korisnici žele podijeliti s drugima uz mogućnost komentara. Upravo zbog toga moguće je putem ovog servisa ponuditi vjerske, odgojne i katehetske sadržaje, omogućiti drugima da koriste materijale i uratke koje smo stvorili, a mogu služiti u obogaćivanju vjeronaučnih i liturgijskih susreta. Otvorena je mogućnost video kateheza, ponude korisnih i zanimljivih predavanja iz područja religije, bioetike, kršćanskog morala te socijalnog nauka. *YouTube* servis idealno je područje angažmana vjernika, prostor svjedočenja i ponude dobrog sadržaja te omogućuje kreativnost u prenošenju vlastitih vjerničkih iskustava i bolju međusobnu povezanost. Vati-

Merite Arslani od 20. prosinca 2007. spominje više od pola milijuna blogera u Hrvatskoj.)

⁴⁹ Antonio Spadaro, Il fenomeno 'Blog', *La Civiltà Cattolica* 156 (2005.) 1, 245-246.

⁵⁰ Usp. http://www.blogsearchengine.com/religious_blogs.html

⁵¹ Kvalitetan i opširan prikaz fenomena bloga, njegova razvoja i utjecaja te evangelizacijskih mogućnosti vidi u: Antonio Spadaro, Il fenomeno 'Blog', 234-247.

⁵² Usp. theoblog.blogspot.com; theoblogical.org

kan je na *YouTube* servisu prisutan na vlastitim kanalima od 2009. godine.⁵³

Poseban oblik novih evangelizacijskih mogućnosti nude brojne mobilne aplikacije napravljene za pametne telefone i prijenosna računala. Većina ih je besplatna i prilagođena svim sustavima mobilnih uređaja (*Android*, *iOS*, mobilni *Windows*). Ovdje spominjemo samo nekoliko korisnih aplikacija napravljenih na hrvatskom jeziku, službene vatikanske aplikacije te mogućnosti i područja koja su aplikacijama za mobilne uređaje pokrivena. Posebno ističemo aplikaciju *Nova Eva* koju su kao sredstvo nove evangelizacije besplatno ponudili salezijanci iz Zagreba. Aplikacija se svakodnevno osvježava, iako joj nedostaje kategorija svježih vijesti iz života Crkve, ali ostali moduli iznimno su prikladno i korisno organizirani. Uz dnevni časoslov i molitvenik nude se dnevna čitanja, predložak nedjeljnih propovijedi, izbornik aktualnosti, duhovne misli i meditacije, crkvena pjesmarica te modul multimedijalnih sadržaja. Uz ovu aplikaciju vezan je i posebni *YouTube* kanal, *Twitter* račun i *Facebook* profil. Projekt koji su poduzeli salezijanci svakako bi mogao biti poticajem za stvaranje sličnih i potpunijih aplikacija na hrvatskom jeziku koje bi uključivale i tekstove Svetog pisma, svježije vijesti iz života domovinske i opće Crkve, više interaktivnosti te mogućnost povezivanja korisnika u digitalnu kršćansku mrežu.

Franjevci iz Mostara napravili su aplikaciju *Oremus* želeći potaknuti stvaranje molitvene mreže. Ističemo aplikaciju katoličkog molitvenika na više jezika te aplikaciju *Katolički kalendar*. Aplikacija *HR Biblija* koju je ponudila Kršćanska sadašnjost iz Zagreba, ima slobodnu i komercijalnu verziju. Više *online* radijskih aplikacija nudi u izbornicima i slušanje Hrvatskoga katoličkog radija putem interneta.

Službene vatikanske aplikacije za mobilne uređaje zanimljiv su i poticajan iskorak u nova evangelizacijska nastojanja. Ističemo *The Pope App*, aplikaciju Papinskog vijeća za društvene komunikacije, koja donosi svježije informacije vezane uz Papine nastupe, video i foto sadržaj te linkove na sve službene vatikanske portale i novine. Uz to je *online web* kamerama spojena na važnije vatikanske lokacije. Aplikacija *Vatican.va* povezana je sa službenim vatikanskim *web* stranicama te donosi najnovije vijesti iz Vatikana, prenosi Papine govore, daje informacije za hodočasnike i turiste te omogućuje virtualnu šetnju Trgom sv. Petra. Vrijedno je spomenuti aplikaciju *Missio*, papinskih Misijskih djela, koja je sadržajem, multimedijalnošću i

⁵³ Usp. Radio Vaticana, *Chi siamo?*, na: <http://it.radiovaticana.va/chi-siamo>, (03. IX. 2016.).

vijestima posvećena misijskom poslanju Crkve, te aplikaciju *Click to Pray*, kojom se od 2016. može pridružiti Papinskim molitvenim nakanama u Apostolatu molitve i u Godini milosrđa. Ističemo još *Radio Vaticana*, vatikanski radio online te *Pope Francis: The Official App*, službenu aplikaciju koja prati papu Franju.

Teško je nabrojiti mnoštvo aplikacija za mobilne uređaje katoličkog sadržaja te samo ukazujemo na mogućnosti koje one nude, sortirajući ih po tematskim značajkama.⁵⁴ Aplikacije za svakodnevnu vjerničku upotrebu sadrže dnevne molitve, časoslov i misna liturgijska čitanja te na specifičan način postaju elektronička zamjena za vlastiti svakodnevni molitvenik. Druge aplikacije imaju bitno informativni značaj, svakodnevno se osvježavaju novim vijestima iz života Crkve te su nerijetko povezane s katoličkim televizijskim kanalima i online katoličkim postajama. Postoje aplikacije koje su sadržajno vezane uz liturgiju i misne tekstove, donose liturgijske pjesmarice te omogućuju pronalaženje najbliže katoličke crkve donoseći i rasporede bogoslužja. Posebno su zanimljive aplikacije vezane uz katehezu, kao pomoć katehetama ili vjeronaučni priručnici koji obrađuju temeljne istine katoličke vjere, donose cijeli *Katekizam Katoličke Crkve*, pružaju odgovore na vjernička pitanja, obrađuju katehetske cjeline i veoma su dobro multimedijalno opremljene. Neke od njih prilagođene su djeci, druge pak odraslim vjernicima koji žele produbiti vjersko znanje. Pojedine potpomažu i ozbiljniju teološku izobrazbu ili donose interaktivne katoličke enciklopedije, zatim one koje biblijskokatehetskim sadržajem potiču i potpomažu proučavanje Biblije sa biblijskim rječnikom, konkordancijom, biblijskim komentarima i interaktivnim kvizovima na temu Biblije. Aplikacije koje pomažu bolje poznavanje istina katoličke vjere nerijetko nude audio sadržaje, predavanja iz crkvene povijesti, pojedine su posvećene povijesti Crkve, tekstovima crkvenih otaca i životopisima svetaca s pretraživanjima po datumima iz katoličkog kalendara. Neke su posvećene virtualnim hodočašćima te omogućuju razgledavanje važnijih svetišta i sakralnih muzeja.⁵⁵ Vrijedno je spomenuti aplikacije koje su vezane uz posebne crkvene inicijative zaštite života ili misionarske djelatnosti te one koje su napravljene u prigodama velikih jubileja i slavlja.

⁵⁴ Prikaz trenutačno važnijih katoličkih aplikacija za mobilne uređaje na hrvatskom i engleskom jeziku te službenih vatikanskih mobilnih aplikacija vidi u: Jure Strujić, Društvene mreže, evangelizacija i kateheza, *Bogoslowska smotra*, 86 (2016.) 2, 441-462.

⁵⁵ Hrvatska aplikacija *Majka Božja Remetska* sadrži virtualni vodič po svetištu.

Posebno su korisne i prihvatljive katoličke megaaplikacije koje većinu prije nabrojanih sadržaja objedinjuju u skladnu i upotrebljivu cjelinu te brojim izbornicima doista mogu biti od svakodnevne pomoći vjernicima koji su zakoračili u digitalni svijet želeći korisno upotrijebiti njegove mogućnosti. Naravno, ne treba precijeniti vrijednost i korist od ovakvih aplikacija. One mogu uvijek pomoći da *imamo Evandjelje u džepu*, pružiti korisne informacije, međusobno povezati vjernike, otvoriti digitalna vrata naših crkava mladima te biti od pomoći u katehezi, navještaju i studiju, ali ne mogu nadomjestiti snagu živog susreta, osobnog svjedočanstva i nenadoknadivog bogatstva sakramenata i liturgije.

5. PROBLEMI I OPASNOSTI

Crkva je pozvana otvoriti nove evangelizacijske putove, zakoračiti u prostor novoga digitalnog kontinenta te potaknuti nove oblike svjedočenja i ostvarenja kršćanskoga digitalnog profila u društvenim digitalnim mrežama. Ali istovremeno Crkva je dužna u svom poslanju brige za cjelovit čovjekov napredak i spas govoriti o novonastalim problemima, opasnostima i stranputicama koje u svijet unose novi oblici komuniciranja i život društvenih mreža.⁵⁶ U tom smislu Dokument *Etika na internetu* ističe moguće ekonomske, političke, uljudbene, odgojne i vjerske zloporabe koje su vezane uz korištenje interneta.⁵⁷ Pape u svojim *Porukama za Svjetski dan društvenih komunikacija* više puta ističu kako se uz vrtoglavi tehnički razvitak sredstva komunikacije "istodobno postavljaju nova i nečuvena pitanja i problemi".⁵⁸

Ponajprije se uočava kako se Internet sve češće koristi kao moćno sredstvo sustavne ateizacije, čime se produbljuje "rascjep između Evandjelja i kulture", o čemu govori već Pavao VI. u apostolskom nagovoru *Evangelii nuntiandi*.⁵⁹ Ivan Pavao II. govori o suvremenoj "kulturi u kojoj je izgubio potporu kršćanski život",⁶⁰ a "svijet

⁵⁶ Usp. Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 7.

⁵⁷ Usp. Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika na Internetu*, br. 14-18.

⁵⁸ Benedikt XVI., *Sredstva društvene komunikacije: na raskrižju između protagonizma i služenja. Tražiti istinu da bi ju se dijelilo*, Poruka pape Benedikta XVI. za 42. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2008.), IKA, 20. veljače 2008., br. 7, str. 28-29, br. 2, dalje: Poruka 2008.

⁵⁹ Pavao VI., *Evangelii nuntiandi (Navještanje evandjelja)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2000., br. 20, dalje: EN.

⁶⁰ Poruka 2002., br. 3.

društvenih obavijesnih sredstava katkad izgleda ništa manje neprijateljski od poganskoga u kojem su djelovali apostoli”.⁶¹ Kroz medije se sustavno provlači “religijski skepticizam”,⁶² vjernike se prikazuje “kao čudake”,⁶³ te se Papa pita: “Ima li još mjesta za Krista u uobičajenim javnim glasilima? Možemo li za njega pronaći mjesta u novim obavijesnim sredstvima?”⁶⁴ Također Benedikt XVI. primjećuje kako se unutar *web* prostora osjećaju posljedice sustavne ateizacije. On *web* prostor promatra kao “predvorje pogana”.⁶⁵ Suvremeni tehnološki napredak agresivno razbija čovjekove veze s transcendentnim te osiromašuje njegov duh gušeći potrebu za religioznom i svodeći ga na tehnicirano biće proizvodnje i potrošnje.

Osjeća se također kako se Internetom često služi za relativiziranje istine, jasne spoznaje te urušavanje temeljnih moralnih principa koji su bili temeljem tradicionalnim kulturama i vjerskim opredjeljenjima. Ivan Pavao II., govoreći o novonastalim opasnostima vezanima uz Internet, veli: “Pored toga, kao ‘forum’ u kojem je praktički sve prihvatljivo i gotovo ništa nije trajno, Internet pospješuje relativistički način razmišljanja i ponekad potiče bijeg od osobne odgovornosti i zauzimanja. Kako možemo, u takvim okolnostima, njegovati onu mudrost koja ne proizlazi iz informacije, nego iz pronicavosti, onu mudrost koja podrazumijeva razlikovanje ispravnog od pogrešnog i podupire ljestvicu vrijednosti koja proizlazi iz toga razlikovanja?”⁶⁶ Ivan Pavao II. naglašava kako se “svijet društvenih obavijesnih sredstava može katkad činiti ravnodušnim ili čak neprijateljski raspoloženim prema kršćanskoj vjeri i moralu. To je djelomično zbog toga što je kultura društvenih obavijesnih sredstava tako duboko prožeta tipično postmodernističkim obilježjem koje drži da jedina apsolutna istina jest - da ne postoje apsolutne istine, odnosno da su, ako postoje, nedohvatljive ljudskome razumu i samim tim nevažne. S tog gledišta ono što vrijedi nije istina,

⁶¹ Usp. Poruka 2001., br. 3.

⁶² Ivan Pavao II., *Prava mjera televizije u obitelji*, Poruka 1994., Poruka pape Ivana Pavla II. za 28. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (1994.), IKA, 12 (1994.), 30. ožujka 1994., 13-15.

⁶³ Usp. Ivan Pavao II., *Naviještati Krista koji je Put, Istina i Život*, Poruka pape Ivana Pavla II. za 31. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (1997.), IKA, 10. travnja 1997., br. 15, Prilog II-III, dalje: Poruka 1997.

⁶⁴ Isto.

⁶⁵ Usp. Benedikt XVI., *Svećenik i pastoral u digitalnom svijetu: novi mediji u službi Riječi*, Poruka pape Benedikta XVI. za 44. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2010.), IKA, 24. veljače 2010., br. 8, str. 30-31, dalje: Poruka 2010.

⁶⁶ Poruka 2002., br. 4.

već ‘vijest’”.⁶⁷ O ovom problemu progovara i papa Franjo uočavajući u medijskom prostoru “relativistički subjektivizam” te “neobuzdani konzumerizam kojeg potiče tržište”.⁶⁸

Internet kao prostor ponude ravnopravnih i često suprotstavljениh ideja i svjetonazora nerijetko korisnike *weba* ostavlja zbunjenim, te je važno ozbiljno i mudro selektirati izvore informacija, njihovu autentičnost i istinitost. Opasnost je da se kroz ugodan i skladan dizajn *weba* neopreznome korisniku ponude kao katolički vjerodostojne i vjerski ispravne stranice koje to zapravo nisu. Dokument *Crkva i internet* naglašava kako je “u najmanju ruku, zbunjujuće ne razlikovati ekscentrična naukovna tumačenja, iskrivljene pobožne prakse i ideološke proglose koji nose oznaku ‘katoličkog’ od istinskih stavova Crkve”.⁶⁹

Uz spomenute poteškoće razvojem Interneta otvorena su i druga etička pitanja. Tako dokument *Etika na internetu* ističe pitanja povezana uz “pravo na tajnost, sigurnost i povjerljivost podataka, pravo na intelektualno vlasništvo i autorska prava, zatim pitanja pornografije, web stranicâ koje potiču mržnju, širenje glasina i kleveta pod krinkom vijesti”.⁷⁰ Pravo privatnosti i odgovornosti prema drugima trebalo biti jednim od glavnih načela funkcioniranja interneta.⁷¹ Nažalost, privatnost je razvojem komunikacijskih tehnologija gotovo potpuno nestala. Dok se nudi privid sigurnosti te lažni dojam anonimnosti i slobode, stvaraju se oblici sveopće kontrole i ugrožavanja privatnosti kao nikada do sada. Tehnički napredak otvara zlonamjernim korisnicima mogućnost da prate naše živote i navike te tako gubitkom privatnosti zapravo gubimo i osobnu slobodu.

Iako nam se može činiti začudnim, internet vodi i prema osiromašenju kulture, stvaranju “monokultura” te sustavnom zatiranju tradicionalnih kultura. O ovome posebno govori dokument *Etika na Internetu*: “Naime, kao moćna sredstva procesa globalizacije nova informatička tehnologija i Internet prenose i pridonose usađivanju sveukupnosti kulturalnih vrijednosti – načina razmišljanja o društvenim odnosima, obitelji, religiji i ljudskom životu – čija novost i privlačnost mogu predstavljati prijetnju i zatrti tradicionalne kulture.”⁷²

⁶⁷ Poruka 2001., br. 3.

⁶⁸ Papa Franjo, *Evangelii gaudium (Radost evanđelja)*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2014., br. 70.

⁶⁹ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 8.

⁷⁰ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika na Internetu*, br. 6.

⁷¹ Usp. Poruka 2013.

⁷² Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika na Internetu*, br. 11.

Benedikt XVI. ističe kako razvoj društvenih mreža koje su “zaražene dvoznačnošću” može proizvesti “monokulturu koja zamagljuje kreativni genij, preoblikuje složenu finoću misli te obezvređuje zanimljivosti običaja vezanih uz kulturu i individualnost religijskoga creda”.⁷³

Crkva uočava i opasnost digitalnog zapostavljanja slabijih ili nerazvijenih kao poseban oblik suvremenih nepravdi i izrabljivanja (*digital divide*).⁷⁴ Digitalna podijeljenost ostvaruje se kada se više prednosti i mogućnosti pruža razvijenima i bogatima na štetu siromašnih. Zapostavljajući pravo na informaciju i digitalnu prisutnost pojedincima i narodima se mogu činiti velike nepravde na ekonomskom, intelektualnom i odgojnom području. Informacije su bogatstvo koje bi trebalo biti omogućeno svima na jednak način. Nemogućnost pristupa informatičkoj tehnologiji suvremeni je oblik diskriminacije te se može smatrati da je riječ o “suvremenoj verziji staroga jaza između ‘informacijama bogatih’ i ‘informacijama siromašnih’”.⁷⁵ Stoga Crkva poziva na trud oko pravednosti, općeg dobra i za “globalizaciju solidarnosti”⁷⁶ te ističe da je neophodan trud kako “jaz koji korisnike novih obavijesnih i izražajnih sredstava odvaja od onih koji nemaju prilike njima se služiti, neće postati još jedan nesavladivi razlog nepravde i diskriminacije”.⁷⁷

I klasični mediji su, posebice u zadnjim desetljećima nerijetko svojim sadržajima poticali na nasilje te otupljivali osjetljivost na prisutno nasilje u društvu. Ovome je posebno pridonio razvoj nasilnih video igara te filmovi u kojima se glorificira nasilje te ga se prikazuje kao način rješavanja problema i specifični stil života privlačan posebice mladima i djeci kojima ovi sadržaji izgledaju uzbudujuće i privlačno. Razvojem novih medija prisutnost nasilja i mržnje uvelike je uvećana. Računalne simulacije otvaraju prostor za moguću imaginaciju i odmak od stvarnosti. Nasilje se iz stvarnog svijeta prenosi u virtualni, ali u tom prostoru nije manje opasno ili ubojito, jer koristi izričaje i načine ophođenja koji bi se teško mogli rabiti u osobnim susretima stvarnog svijeta. Mladi kroz takve načine ponašanja žele pokazati svoju snagu i zrelost, obračunati se s drugima te se tako nasilje iz virtualnog prostora prenosi u stvarni život. Sve to ima

⁷³ Benedikt XVI., *Mediji: mreža komunikacije, zajedništva i suradnje*, Poruka pape Benedikta XVI. za 40. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2006.), IKA, 01. veljače 2006. br. 5, str. 27-28, br. 3, dalje: Poruka 2006.

⁷⁴ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika na Internetu*, br. 10 i 17.

⁷⁵ Isto, br. 10.

⁷⁶ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 11.

⁷⁷ Isto, br. 10.

posljedice na osobe te ujedno stvara negativnu društvenu klimu sklonu nasilju. Dokument *Crkva i internet* opominje: "Među osobitim problemima koje predstavlja Internet jest prisutnost web stranica koje šire mržnju, kleveću i napadaju vjerske i etničke skupine. Neke su od njih svoje djelovanje usmjerile protiv Crkve. Poput pornografije i nasilja u medijima te internet stranice su odraz najmračnije strane ljudske naravi ranjene grijehom."⁷⁸ K tome nasilje u medijima čini neosjetljivima za zlo koje se uvijek događa "nekome drugom" i "daleko od nas".⁷⁹

Mogućnosti manipulacija vidljive su i na području političkih opredjeljenja i izbora. Internet, makar izgledao slobodno i neovisno, uvelike utječe na politička opredjeljenja korisnika. Papa Franjo u poruci za Svjetski dan društvenih komunikacija 2014. godine, upozorava na opasnost da se pojedinci "zabarikadiraju iza izvora informacija koji odgovaraju samo njihovim željama i idejama, ili također određenim političkim i gospodarskim interesima".⁸⁰

Internet, posebno kroz nevjerojatni razvoj društvenih mreža, otvara nove mogućnosti opasnog otuđenja i bijega od stvarnog života, što može voditi u "otuđenje i egocentrizam",⁸¹ gdje dolazi do prepletanja stvarnoga i virtualnog svijeta. Više se ne čudimo rečenici: "Svratio sam do prijatelja na Facebooku", makar je ovakav izričaj sve donedavno bio teško razumljiv. Mnogi, posebno mladi, velik dio svojega vremena provode u virtualnom prostoru, što ih lako može udaljiti od stvarnog života i ljudi. Na takav način nove mogućnosti mogu "poslužiti da prekinu osamu pojedinaca i skupina ili da je prodube".⁸² Stoga Crkva trajno ističe da "sredstva društvenog pri-

⁷⁸ Isto, br. 8.

⁷⁹ Na porast nasilja među adolescentima ukazuje i izjava Komisija Hrvatske biskupske konferencije "Iustitia et pax" *Nasilje među djecom i mladima u društvu* iz 2008. godine. Naglašava se kako izvještaji medija o nasilju postaju komercijalno isplativa i zanimljiva tema koja stvara dojam kao je nasilje "neminovni sastavni dio društvene zbilje" te se "opasno povećava prag tolerancije prema nasilju". Mediji stvaraju lošu društvenu klimu "selektivnim izvještavanjem o nasilju", "sijanjem moralne panike", "spektakularizacijom nasilja", stvaranjem "antiheroja od nasilnika" te "sekundarnom viktimizacijom žrtava" te na taj način pridonose mentalitetu u kojem se nasilje prihvaća kao samorazumljivo i nepromjenljivo. (Usp. Komisija HBK, *Iustitia et pax*, *Nasilje među djecom i mladima u društvu*, <http://www.ika.hr/index.php?prikaz=vijest&ID=108209>.)

⁸⁰ Usp. Poruka 2014.

⁸¹ Usp. Ivan Pavao II., *Javna glasila: prijateljska prisutnost ukorak s onima koji traže Oca*, Poruka pape Ivana Pavla II. za 33. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (1999.), IKA, 04. veljače 1999. br. 5, Prilog biltenu, str. 3., br. 4, dalje: Poruka 1999.

⁸² Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika na Internetu*, br. 7.

općavanja ne mogu zamijeniti ni neposredni osobni dodir ni odnose između članova obitelji ili između prijatelja”, makar “mogu dati svoj doprinos u rješavanju tih poteškoća”.⁸³

Posebna poteškoća na koju Crkva upozorava jest mogućnost ostvarenja paralelnih i lažnih identiteta u virtualnom svijetu. Zahvaljujući korištenju suvremenih *web* servisa veoma se lako stvaraju lažni virtualni profili s kojima se korisnici nerijetko poistovjećuju, te tako dolazi do fenomena bestjelesnosti i odbacivanja vlastitog identiteta u *cyber* prostoru. Benedikt XVI., govoreći o ovom problemu, uočava “opasnost izgrađivanja lažne slike o sebi, što se može pretvoriti u neku vrstu samodopadnosti” kroz koju se drugima prenose samo neki, izabrani dijelovi vlastitoga duhovnog svijeta.⁸⁴ Ta zarobljenost i lažna slika o sebi, koja u svijesti ovisnika postaje zabrinjavajuće stvarnom, mnoge uvodi u “narcisoidni i u sebe zatvoren svijet s gotovo narkotičkim učincima”.⁸⁵

Internetski prostor duboko je prožet reklamnim sadržajem uz koji je povezana sve izrazitija erotizacija, a neprimjereni i odgojno neprikladni sadržaji dostupni su svima. Crkva je pozvana poticati djelatnike u medijima, odgovorne na vlasti, roditelje, a naročito mlade da odgovorno i zrelo biraju *web* sadržaje koji im neće štetiti. Ivan Pavao II., govoreći medijskim djelatnicima o zlouporabi slobode u ime “umjetničkog izričaja”, naglašava kako su ovakvi sadržaji protivni ne samo kršćanstvu, nego su i protiv dostojanstva čovjeka.⁸⁶

Laka dostupnost mnoštva informacija nosi sa sobom i druge probleme, o kojima Ivan Pavao II. u poruci za Svjetski dan društvenih komunikacija 2002. godine veli: “Naime, temeljna se značajka Interneta sastoji u gotovo beskrajnom prilivu informacija, od kojih su mnoge tek kratkotrajne. U kulturi koja se hrani površnošću, može se lako javiti opasnost da se vjeruje kako su važne činjenice, a ne vrijednosti. Internet pruža sveobuhvatna znanja, no ne uči vrijednosti, a kada su one zanemarene umanjuje se samo naše čovječstvo i čovjek lako izgubi iz vida svoje transcendentno dostojanstvo. (...) Privlači pozornost ono što je opipljivo, korisno, odmah pristupačno, a to može dovesti do pomanjkanja poticaja za dubljim razmišljanjem i promišljanjem. No ljudi imaju životnu potrebu za vremenom i

⁸³ AN, br. 7.

⁸⁴ Usp. Poruka 2011.

⁸⁵ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Etika u obavijesnim sredstvima*, IKA, Zagreb, 2002., br. 2.

⁸⁶ Usp. Ivan Pavao II., *Le comunicazioni sociali al servizio della responsabile libertà dell'uomo*, 1981., br. 4, (http://www.pccs.va/pccs/gmcs/documenti/html/ita/gmcs/15_gmcs_ita.htm) .

nutarnjim mirom kako bi razmišljali i preispitali život i njegove tajne te kako bi postupno sazreli do stupnja da vladaju samima sobom i svijetom koji ih okružuje. Razumijevanje i mudrost su plodovi kontemplativnog pogleda na svijet i ne proistječu iz pukog nagomilavanja činjenica, ma koliko one bile zanimljive. Oni su rezultat duhovnog poniranja u najdublji smisao stvari u njihovu uzajamnom odnosu kao i njihovu odnosu prema cjelokupnoj stvarnosti.”⁸⁷ Radi se o potrebi “svojevrsnog ‘eko-sustava’ u kojem će se očuvati ispravna ravnoteža između šutnje i riječi, slika i zvukova”.⁸⁸

Sažeto rečeno, razvoj novih medija pruža prigodu i za različite oblike otuđenja, bijeg od stvarnih ljudi i odnosa, otvara mogućnosti digitalnog zapostavljanja i osiromašenja pojedinih naroda (*digital divide*). Mediji su nerijetko u službi ateizacije i relativiziranja duhovnih vrijednosti, u prostorima društvenih mreža zaživjela je “monokultura”, “vulgariziranje ljudske spolnosti” “asocijalno ponašanje” te se, kako ističe papa Benedikt XVI., osjeća potreba “info-etike kao što postoji bio-etika na području medicine i znanstvenoga istraživanja povezanoga sa životom”,⁸⁹ čemu bi trebao pridonijeti informacijski “ekosustav” kako bi Internet bio u službi “traženja i predstavljanja istine o čovjeku”.⁹⁰

6. PERSPEKTIVE

Otvorena pitanja vezana uz evangelizaciju u digitalnom prostoru tiču se molitve i religioznog života unutar virtualnog svijeta, postojanja virtualnih crkvi, kao i prijenosa liturgijskih slavlja putem medija. Posebno je važno uočiti opasnosti i zamke virtualnog svijeta, mogućnosti kršenja privatnosti, dostojanstva osobe i zapostavljanje odgovornosti za druge. Novi tehnološki dometi se nude kao nešto što *moramo imati* i u čemu *moramo sudjelovati* ako želimo *ostati in*. Istovremeno se uz tehnofiliju i tehnoskepticizam javlja i tehnofobija. Ipak, neupitno je da se otvara mogućnost nove epohe navještaja Evanđelja, u kojoj će su vječna Božja istina autentično i razumljivo ponuditi digitalnim generacijama. Nova evangelizacija doista

⁸⁷ Poruka 2002., br. 4.

⁸⁸ Isto.

⁸⁹ Benedikt XVI., *Sredstva društvene komunikacije: na raskrižju između protagonizma i služenja. Tražiti istinu da bi ju se dijelilo*, Poruka pape Benedikta XVI. za 42. svjetski dan sredstava društvenih komunikacija (2008.), IKA, 20. veljače 2008., br. 7, str. 28-29, br. 4, dalje: Poruka 2008.

⁹⁰ Poruka 2008., br. 5.

može i očito treba, kako se neki autori poigraše riječima, postati elektronička, dakle e-vangelizacija.⁹¹ U toj prilagodbi potrebno je poznavati pravila, prednosti i nedostatke novih sredstava. “Crkva bi trebala razumjeti Internet”, kaže dokument *Crkva i internet*.⁹² Bitna svojstva novih oblika komuniciranja uključuju interaktivnost koja i zahtjeva hrabrost, transparentnost, snagu argumenta te međusobno uvažavanje.

Može se lako dogoditi upadanje u zamke brzine, privlačnosti i logike promidžbe što je sastavni dio internetskog prostora. Benedikt XVI. ističe da “istina koju nastojimo dijeliti s drugima ne crpi svoju vrijednost iz svoje popularnosti ili količine pozornosti koju privlači (...) Ona mora postati svakodnevna hrana a ne nešto što će kratkotrajno privući pozornost. Istina evanđelja nije nešto što može biti predmet potrošnje ili površnog korištenja, već je dar koji zahtijeva slobodni odgovor. I kada se naviješta u virtualnom prostoru *web* mreže, evanđelje uvijek zahtijeva da se ucjepljuje u stvarni svijet i da dođe u doticaj s konkretnom braćom i sestrama s kojima dijelimo svakodnevni život. Izravni ljudski odnosi uvijek su od temeljne važnosti za prenošenje vjere!”.⁹³ Papa Franjo upozorava kako se “kršćansko svjedočanstvo ne daje zasipanjem vjerskim porukama”.⁹⁴ Može se lako dogoditi da suvremeni evangelizatori u silnoj želji da budu napredni u korištenju novih tehnologija zapostave snažnu moć susreta, osobnog razgovora i svjedočenja a posebno neiscrpno vrelo božanske milosti u zajedništvu euharistije i sakramenata. Milosni darovi povezani uz kršćansko zajedništvo ne mogu se posredovati medijima. Važno je, stoga, iskoristiti mogućnosti *novih jezika* u ozbiljnom i radosnom svjedočenju čuvajući autentičnost evanđeoske poruke te je neokrunjenu prenoseći novim putovima.

Već nailazimo na virtualna mjesta duhovnosti, molitve pa i na virtualne crkve, što će u budućnosti zadobiti još veće značenje. Čini se da je digitalni prostor postao utočište mnogih koji svoju religioznost žive *online*⁹⁵, uvjereni da je to pravo mjesto na kojem

⁹¹ Ivan Šaško je, govoreći o mogućnostima navještaja Evanđelja putem novim medija, upotrijebio prefiks “e” tvoreći novu izvedenicu pojma navještaja u elektroničkoj epohi, te je tako upotrijebio riječ “e-vangelizacija” koja znakovito pokazuje oblike navještaja u suvremenom dobu. Usp. Ivan Šaško, *Oblikovanje crkvenosti s pomoću novih medija*, Izlaganje na Drugome susretu župnih suradnika Zagrebačke nadbiskupije, (19. studenoga 2011. godine).

⁹² Usp. Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 5.

⁹³ Poruka 2011.

⁹⁴ Poruka 2014.

⁹⁵ Važno je učiti razliku između *religioznosti online* i *online religioznosti*. U *religioznosti online (relonline)* vjerski život se živi u stvarnoj zajednici, a internet se

moгу ispuniti svoje duhovne potrebe. Koristeći se virtualnim identitetom *avatara* oni se okupljaju na molitvu, druženje, meditacije, međusobno se u virtualnim crkvama hrabre i podržavaju. Ovome svakako pogoduje i sustavno omalovažavanje institucionalne Crkve, čime se vjernačka praksa želi svesti na osobnu razinu privatnog nezahtjevnog izbora religioznosti po vlastitim mjerilima.⁹⁶ Papinsko vijeće za medije ističe kako virtualna stvarnost ne može zamijeniti Kristovu stvarnu prisutnost u Euharistiji, sakramentalnu stvarnost ostalih sakramenata i dioništvo u bogoslužju u krilu stvarne ljudske zajednice. Na internetu ne postoje sakramenti. Čak i vjerska iskustva koja su tamo moguća zahvaljujući milosti Božjoj, nisu dostatna ukoliko su odijeljena od stvarne interakcije s ostalim vjernicima. To je još jedan vidik Interneta koji zahtijeva proučavanje i razmišljanje.

Poradi svega toga nužno je promišljati kako ljude iz virtualnog svijeta dovesti do prave zajednice i kako se potom, poučavanjem i

koristi kao sredstvo putem kojega se može unaprijediti informiranost, poslanje i bogatstvo vjerskog života, dok se u *online religioznosti (onlinere)* cijeli vjerski život događa unutar prostora virtualnog svijeta a internet preuzima ulogu sakralnog prostora. Podjelu na *religiju online* i *online religioznost* je uveo Christopher Helland (usp. C. Helland, Online-religion/Religion-online and virtual communities, u: J. K. Hadden - D. E. Cowan, (ur.), *Religion on the Internet. Research, prospects and promises*, Emerald JAI, Bingley, 2008., također C. Helland, Online religion as lived religion. Methodological issues in the study of religious participation on the Internet, *Heidelberg Journal of Religions on the Internet* 1 (2005.) 1, 1-16). Ovu podjelu kasnije rabi Anastasia Karaflogka putem termina *religion on cyberspace* i *religion in cyberspace*; usp. Anastasia Karaflogka, Religious Discourse and Cyberspace, *Religion* 32 (2002.) 4, 279-291.

⁹⁶ Uzimamo za primjer dva *web* servisa društvenih mreža u kojima se odvija religiozni život te ih se može smatrati reprezentativnim uzorcima virtualnih crkvi. Servis *Second Life* u 3D virtualnom okruženju uz različite oblike virtualne društvenosti nudi i atraktivan te mnogima privlačan način virtualne religioznosti. Virtualizirani likovi u ovom okruženju vode razgovore s religioznom tematikom u prostoru koji se zahvaljujući mogućnosti trodimenzionalnosti prikazuje kao virtualizirana crkva koja omogućuje molitvenu i religioznu atmosferu. Ovi prostori su često simulacija poznatih svjetskih crkvi. U njima je omogućen bezbrižan molitveni život i zajedništvo bez imperativa koje nameće *First Life*. Ključna je odsutnost hijerarhijske strukture i neobvezujuća spontanost, što ovaj oblik virtualne religioznosti čini veoma privlačnim. Isusovac Antonio Spadaro smatra da bi Crkva trebala zakoračiti i u ovaj prostor jer se iza svakog *avatara* nalazi osoba koja traži Boga. Usp. Antonio Spadaro, "Second Life": il desiderio di un 'altra vita', *La Civiltà Cattolica*, 158 (2007.) 3, 266-278. Druga virtualna crkva koju spominjemo je *Crkva sv. Pixela* (www.stpixels.com) koja također omogućuje virtualnu religioznost korištenjem virtualiziranog oblika koji se odabere. Može se sudjelovati u biblijskoj školi i vjerskim službama koje ne traju više od 10 minuta. Članovi ove virtualne crkve sebe često prikazuju kao tradicionalne vjernike, ali se susreću i oni koji se smatraju agnosticima. Ovaj servis ima potporu internacionalne ekumenske kršćanske zajednice.

katehezom, internet može koristiti da ih podupre i obogati u njihovu kršćanskom zauzimanju.⁹⁷ Jasno je da je “crkveno-liturgijska zajednica nezamisliva bez svjedočke dimenzije života i vjere koja se temelji i hrani iskustvom susreta sa živom zajednicom i sa živim Bogom”.⁹⁸

ZAKLJUČAK

Pokušajmo na kraju konkretnim prijedlozima za budućnost zaokružiti govor o ovoj temi. Najozbiljniji zahtjev koji se postavlja pred Crkvu u traženju novih evangelizacijskih putova jest prihvaćanje dijaloškog karaktera komunikacije, što podrazumijeva argumentirani govor, životno svjedočenje, uvažavanje i oslušivanje. U takvom načinu navještaja Internet nije neprijateljsko okruženje nego suradničko i dijaloško polje koje može donijeti stostruke plodove evanđeoske poruke. Život Crkve treba biti jasan i transparentan. Ivan Pavao II. je isticao kako živimo u “kući od stakla”. Želimo li biti autentični svjedoci, trebamo jasno progovoriti o božanskoj snazi koja krijepti Mistično Tijelo Crkve, ali također o svojim pogreškama i ranama na tom istom Tijelu. Mnogi na mreži traže odgovore na svoja pitanja, a drugi nude odgovore. Mogućnost da Crkva pruži “razloge nade koja je u nama” (1 Pt 3, 15-18) nikada nije bila veća. Na toj velikoj propovjedaonici svijeta postajemo svjedoci i navjestitelji ako je naš odgovor na pitanja suvremenih ljudi evanđeoski jasan.

K tome, Crkva je, potaknuta napretkom interneta, uočavajući prednosti i poteškoće, dužna još jasnije progovoriti o moralnim i etičkim problemima koje je izazvao tehnološki i komunikacijski napredak, od zadiranja u tuđu privatnost, uništavanja tuđega dobrog glasa, novih oblika nepravdi i nasilja nad drugima, mobinga putem društvenih mreža, širenja laži i poluistina, neodgovornoga i nedopuštenog publiciranja informacija, kao i nezdrave potrebe da se voajerski iznose detalji vlastitog života, istovremeno ranjavajući druge osobe. Poseban problem je u stvaranju lažnih profila putem kojih se generiraju nasilje i osveta.

Novi mediji daju izvanrednu priliku Crkvi da angažira laike u kreiranju novih evangelizacijskih putova. Nerijetka je nespretnost klerika koji ne poznaju zakonitosti medija te ne uspijevaju iskoristiti mogućnosti koje su im nadohvat ruke. Angažman za medije osposobljenih vjernika laika, osobito mladih, kojima je digitalni prostor posebno blizak, može pomoći da jezikom digitalne generacije une-

⁹⁷ Papinsko vijeće za društvena obavijesna sredstva, *Crkva i Internet*, br. 9.

⁹⁸ Hrvatska biskupska konferencija, *Crkva i mediji*, br. 17.

su evanđeosku poruku u novonastalu kulturu, da se oblikuju projekti vjerničke povezanosti, kršćanske mreže, vjerničkog foruma i *web* portala.

Na razini partikularne Crkve mogao bi se pokrenuti projekt objedinjavanja prostora *weba* na način da crkvene *web* stranice imaju središnjicu koja bi potpomagala izradu i dizajn *web* stranica i tehničku podršku, nudila u razmjenu sadržaje i vijesti, omogućila *web* server, te poticala i one crkvene zajednice koje nisu vješte izradi i organiziranju *web* stranica da se uključe u digitalnu zajednicu katoličkoga *web* prostora. Na sličan način biskupije bi mogle povezati sve župe i ponuditi podršku pri izradi župnih stranica, te ponuditi još više multimedijalnih katehetskih, teoloških i homiletskih sadržaja. Tu se otvaraju mogućnosti intraneta, razmjene podataka, *online webinara*, predavanja i neposrednije komunikacije, koja će zacijelo u budućnosti biti još aktualnija i korisnija. Izrada jedne katoličke mobilne aplikacije na razini krajevne Crkve ne bi puno stajala, a uz angažman mladih stručnjaka mogla bi ponuditi kvalitetne vjerske sadržaje: aktualne vijesti iz života Crkve, molitvene i meditativne sadržaja, tekst Svetog pisma, duhovno štivo, teološke teme te multimedijalne sadržaje.

Crkva je dužna odgajati za medije ne samo u sjemeništima i katoličkim učilištima nego i u pastoralnim prigodama, poslanicama i porukama, posebice u prigodi proslave Svjetskog dana društvenih komunikacija, na sedmu vazmenu nedjelju. Jer, nadošlo digitalno doba Crkvi otvara velike mogućnosti i budi nove nade.

INTERNET AND EVANGELIZATION – CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Summary

The article, on the basis of an insight into the emergence of a new culture, founded on the Internet and virtual social networks, points to new communication tools that extend the possibility of evangelization, which poses significant challenges to the Church. The Church is called to use the new communication opportunities, especially the new social services, not only as an evangelization bulletin board, but as a challenge to enrich the “digital continent” with the Gospel, using the dynamics of two-way communication that evaluates speaking and listening, arguments and testimony of

Christian digital profile. There are numerous network services by which it is possible to realize this, first of all Facebook, YouTube, Blog services, Instagram, Twitter, and many mobile phone applications, which is all supported by concrete examples in this work. However, all these new opportunities open up moral and ethical issues, and a clear answer is expected from the Church. In the final part, the paper presents practical possibilities of evangelization using the modern media and social networks and suggests the ways in which modern media could be much better used for new evangelization.

Key words: Church, evangelization, Internet, social networks, mobile applications